

ראיון מערכות - חוקרי מלחמת יום הכיפורים (עמ' 4)

- 1 בן־פורת, י', גפן, י', דן, א', הבר, א', כרמל, ח', לנדאו, א' ותבו, א' (1976). המחלל הוצאה מיוחדת
- 2 הרצוג, ח' (1975). מלחמת יום־הדין. עידינים, ידיעות אחרונות
- 3 זעירא, א' (1993). מלחמת יום־כיפור: מיתוס מול מציאות. ידיעות אחרונות
- 4 בן־פורת, י' (1991). נעילה: סיפור ההפתעה של מלחמת יום־הכיפורים מפי מפקד לשעבר של יחידת ההתרעה המרכזית באמ"ן. עידינים
- 5 וולסטטר, ר' (2023). פרל הארבור: התרעה והחלטה. מודן, משרד הביטחון ומערכות, עמ' 393

משה דיין במלחמת יום הכיפורים: הערכה מחודשת (עמ' 8)

- 1 הקלטות מלשכת הרמטכ"ל, בגולן (2013), עמ' 411
- 2 רשימות מזכיר שר הביטחון, בגולן (2013), עמ' 415
- 3 שם
- 4 שם
- 5 תיאור הדיון לפי: רשימותיו של אלי מזרחי, יומן רל"ש ויומן שלישי שר הביטחון, בגולן (2013), עמ' 417
- 6 שם
- 7 יומן רל"ש הרמטכ"ל ורשימות שלישי שר הביטחון, בגולן (2013), עמ' 475
- 8 הקלטות מלשכת הרמטכ"ל, בגולן (2013), עמ' 489
- 9 אגף ההיסטוריה של צה"ל, מסיבת עיתונאים, 8 באוקטובר 1973. בגולן (2013), עמ' 507
- 10 יומן רל"ש הרמטכ"ל, בגולן (2013), עמ' 532.
- 11 גולן (2013), עמ' 541
- 12 הקלטות מלשכת הרמטכ"ל ורשימות מחלקת היסטוריה, בגולן (2013) עמ' 541
- 13 דיין בפגישה ב־9 באוקטובר 1973 בשעה 07:30, בגולן (2013), עמ' 554
- 14 מביקור דיין בפיקוד הדרום, יומן שלישי שר הביטחון ויומן רל"ש פיקוד המרכז, בגולן (2013)
- 15 הקלטות מלשכת הרמטכ"ל, בגולן (2013), עמ' 541
- 16 שם
- 17 "פגישה עם ראש הממשלה", 10 באוקטובר 1973, 09:30, בגולן (2013), עמ' 553
- 18 בראון (1993), עמ' 167
- 19 טל וטל (2019), עמ' 864
- 20 "פגישת הקבינט", 12 באוקטובר 1973, 14:30, בגולן (2013) עמ' 792
- 21 שם
- 22 גולן (2013) עמ' 792
- 23 EBAN, A. (1977). AN AUTOBIOGRAPHY. RANDOM HOUSE
- 24 KISSINGER, H. (2011). YEARS OF UPHEAVAL. SIMON AND SCHUSTER
- 25 גולן (2013), עמ' 370
- 26 שמיר, א' (2011). פיקוד משימה. מערכות מודן
- 27 צורף, ח' ובנימפלד, מ' (2022). יבוא יום ויפתחו את הארכיונים: ממשלת גולדה ומלחמת יום הכיפורים. כרמל, עמ' 216, 239
- 28 שם, 248
- 29 EBAN (1977)
- 30 SLAYTER (1991)

גדוד סיוור 87 (עמ' 18)

- 1 שרון, א' (ללא תאריך). "דבר מפקד האוגדה", בתוך: ללא מחבר, חברים לנשק – חוברת זיכרון לחללי גדוד הסיוור שנפלו במלחמת יום הכיפורים, ללא תאריך, ארכיון צה"ל, 75/157/1986, ללא מספר עמוד
- 2 המג"ד היה בן־ציון (בנצ'י) כרמלי והסמג"ד היה צבי אבירם. מפקדי הפלוגות היו אלה: פלוגה א' בפיקודו של רפי מצפן, פלוגה ב' בפיקודו של רפי בר לב, פלוגה ג' בפיקודו של יגאל אבירי ופ"מ פלוגת המפקדה היה אברהם שבזיט
- 3 מפג"ש תח"ש/ענף היסטוריה, אוגדה 143, גדוד 87, תחקיר רס"ן צבי אבירם

"החצר האחורית" של התכנון המבצעי: בסיס היערכות לצליחת התעלה (עמ' 28)

- 1 הבר, א', שייף, ז' ואשר, ד' (2013). המלחמה: 40 שנה למלחמת יום הכיפורים. דביר
- 2 אזוב, ע' (2020). הכרעה. דביר
- 3 אזוב, ע' (2011). צליחה. דביר
- 4 אזוב (2020)
- 5 מור, ד' (עורך) (2017). גדוד 564 (66) במלחמת יום כיפור: סיפורי חיילים.

מבצע "פונטיאק" (עמ' 21)

- 1 אהרמן, ה' וזור, י' (1991). צנחנים בקליבר גדול: סיפורה של הארטילריה המוטסת בצה"ל – 1956-1986. הוצאת מפקדת קח"ר/מורשת קרב
- 2 שלום, ד (2007). רוח רפאים מעל קהיר – חיל האוויר הישראלי במלחמת ההתשה (1967-1970). באוויר פרסומי תעופה וחלל. כרך א'. 311-315; שם. כרך ב'. 712-714
- 3 שמיר, י' (2023). סוללת נתן 474 במלחמת יום הכיפורים. המרכז למלחמת יום הכיפורים - NATRAN/ARTILLERY-BATTERY. [HTTPS://KIPPUR-CENTER.ORG/PERSONAL-STORIES/NATRAN-ARTILLERY-BATTERY](https://kippur-center.org/personal-stories/natran-artillery-battery)
- 4 שם
- 5 גולן ש', (2013). מלחמה ביום הכיפורים – קבלת ההחלטות בפיקוד העליון במלחמת יום הכיפורים. מודן. 624-625
- 6 ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון (1974), כנס חת"ם לסיכום המלחמה [תיק מספר 14-157-1986]. 70-72; שלום ד' (2022). מטוסים בערפל הקרב – חיל האוויר במלחמת יום כיפור 1973. באוויר פרסומי תעופה וחלל. כרך א', 566-567; שמיר, י' (2023). שם
- 7 פורשר, א' (2013). תותחנים בעומק האויב. ישראל היום; אפרת, י' (2003). היום מלחמה. מערכות, 391, 72-78
- 8 כנס חת"ם לסיכום המלחמה (1974)
- 9 גולן (2013). 694
- 10 שם
- 11 שלום (2022). 895, 954; כנס חת"ם לסיכום המלחמה (1974). 72-70

שער חזית הצפון: גדוד 13 בארבעת ימי הלחימה הראשונים של המלחמה (עמ' 24)

- 1 ועדת אגרנט, עדות סא"ל זאב אורן, מפקד גדוד 13 בחטיבה 1, בפני הוועדה, פרוטוקול מספר 15, ישיבה נ', ישיבה כ"ז 19 באוגוסט 1973, א"צ 8/383/1975, עמ' 42; לעיון במשימות שהוטלו על גדוד 13 ב־6 באוקטובר: ועדת אגרנט, תמלול תחקיר גדוד 13, נערך בברקאי, מוצגים א"ג.ד. אוסף החומר אלוף במיל" יוסף אבידר תיק 1 מתוך 3, ארכיון צה"ל 217/383/1975, עמ' 2
- 2 ועדת אגרנט, עדות, עמ' 46
- 3 שם, עמ' 10

8 אוגדה 440, אוגדה 162, אוגדה 252, כוח ששון, חטיבה 14, חטיבה 460, חטיבה 275, תחקיר על הכוננות והסד"כ לפני, ועל פריצתה של מלחמת יום הכיפורים, שהתקיים עם בכירים מאוגדה 440, אוגדה 162, אוגדה 252, כוח ששון, חטיבה 14, חטיבה 460 וחטיבה 275, ב-15 בנובמבר 1973 (בי) הנושאים: היערכות במעוזים ובתעוזים לפי מפת קוד סריוס), 15 בנובמבר 1973, א"צ 344/383/1975, עמ' 14

9 עדותו של אל"ם פנחס נוי, עמ' 54-55

10 שם, עמ' 74

11 חטיבה 275, עדות אל"ם פנחס נוי, מפקד חטיבה 275, בוועדת אגרנט. ישיבות נ"א נ"ב. עדות זו היא המשך לעדותו מתאריך 24 בדצמבר 1973. 9 בינואר 1974, א"צ 15/383/1975, עמ' 80(74)-81

12 עדותו של אל"ם פנחס נוי, עמ' 21, 54-64

(הוצאה עצמית) 6 אזוב (2020) 7 שם

פריצת שדה מוקשים בהבקעת חטיבה 7 במזרעת בית ג'ן (עמ' 32)

1 כך, לדוגמה, הוקם גדוד 641 באוגדה 36, שאימון ההקמה שלו היה ב-1971

2 אג"ם/מה"ד/היסטוריה. מלחמת יוה"כ – הנדסה דו"ח לקחי חה"ן למרחב פיקוד הצפון. תיק 25-2592, עמ' 8-11.

3 מערכות אלה נותרו חמושות עד 10 באוקטובר ובפיקוחו של סמ"ח 3. רק אז קיבל אתרמן פקודה לחתוך את המטענים ולהפילם למים

4 מן העדויות והתחקירים עולה כי בפועל רק פלוגה ג' השתתפה באופן פעיל בקרבות. כן ראוי לזכור כי מחלקה מוגברת לקחה חלק מרכזי במבצע "קינוח" לכיבוש החרמון ופרצה את הציר מהרכבל התחתון

5 נוכרי – מערכת גלגלי פלדה הממוקמת בחזית כלי הרכ"ם ונועדה להפעיל מוקשים מופעלי לחץ

6 קהלני, א'. עמ' 77. עמ' 139-146

7 שייני, ד'. (2012). אות הקריאה "גונן". הוצאה עצמית

8 אג"ם/מה"ד/היסטוריה, תחקיר סא"ל עמוס כץ – מג"ד 71. תיק מס' 25-4515; תחקיר עמוס לוריא, סרן, מפקד בכח בן-ארי. תיק מס' 5-4513.

9 אג"ם/מה"ד/היסטוריה. כנס חה"ן – הצגת דוח לקחי חה"ן ממלחמת יום הכיפורים. תיק מס' 25-2593. ינואר 1974.

10 רק ב-2018, בעת כהונתו של תא"ל אילן סבג כקה"ר, השתנתה באמת תפיסת בניין הכוח החילית והפכה מ"הנדסת הסער" ל"הנדסת המפץ".

הקרב על נפח (עמ' 36)

1 אגם/מה"ד/היסטוריה, גדוד 93 מחט' 679, תיק מספר 157/86/368 א"צ, 21 במרס 1976, עמ' 1

2 אורן, א' (2013) תולדות מלחמת יום הכיפורים, משרד הביטחון. עמ' 127

3 שם, עמ' 144

4 שם, עמ' 145

5 אגם/מה"ד/היסטוריה, גדוד 93 מחט' 679, תיק מספר 157/86/368 א"צ, 21 במרס 1976, עמ' 2

6 שם, עמ' 7-6

מציונות סקטית בפיקוד הזוטר - גדוד 471 במלחמת יום הכיפורים (עמ' 38)

1 אלא אם ציון אחרת, המאמר מתבסס על תחקיר שערכו חוקרי מחלקת היסטוריה בדצמבר 1974, ראו: אג"ם/מה"ד/היסטוריה, תחקיר חט' 317 גד' 471 ארכיון צה"ל 276-157/1986

2 שם, עמ' 17

3 שימו לב למבנה הפקודה באותה העת. פסקאות המטרה והמשימה, כמו הרעיון המבצעי ועוד, לא היו קיימות. במקומן היה סעיף אחד, "הכוונה", ששילב בין המשימה ובין המטרה באמצעות הביטוי "על מנת"

שער חזית הדרום: חטיבה 275

ביומיים הראשונים למלחמה (עמ' 42)

1 המוצבים שלאורכו נקראו "מעוזים", והמוצבים העורפיים שנמצאו כ-10 ק"מ מזרחה נקראו "תעוזים"

2 סוללות שמתחילות בתעלה וממשיכות מזרחה, כ-5-6 ק"מ לעומק סיני בצד הישראלי, בצורת משולשים

3 אג"ם/מבצעים, מלחמת יום הכיפורים, תוכניות אופרטיביות, חזית סוריה חלק א', תיעוד המלחמה, מחלקת היסטוריה, 15 באוגוסט 1973, א"צ 31/264/2016, עמ' 76

4 חטיבה 275, עדותו של אל"ם פנחס נוי, מפקד חטיבה 275, בפני ועדת אגרנט, ישיבה ל"ג, 24 בדצמבר 1973, א"צ 10/383/1975, עמ' 85

5 מפקדת חטיבה 275-לשכת המח"ט (אל"ם פנחס נוי). כוח ששון, חטיבה 275 – סיכום מלחמת יום הכיפורים, 11 במרץ 1974, א"צ 81/28/1989, עמ' 2

6 עדותו של אל"ם פנחס נוי, עמ' 84

7 חטיבה 275 – סיכום, עמ' 6

הלקחים שנכתבו והלקחים שלא נכתבו בתחקיר מלחמת יום הכיפורים של מערך ההגנה האווירית (עמ' 48)

1 העסקה – שיגור חימוש לכיוון כלי טיס; הפלה משמעה העסקה מוצלחת

2 נתוני העיטורים ותיאור סיפורי הגבורה מופיעים בספר המורשת של מערך ה"נ"מ: יונגרד, י' (2002). מערך ה"נ"מ – השמיים הם הגבול. משרד הביטחון; ובספר החדש שיצא לאחרונה על מערך ה"נ"מ במלחמת יום הכיפורים: אשר, ד' (2023). ואם יעלו השמימה משם אוריים – סיפורו של מערך ה"נ"מ הישראלי במלחמת יום הכיפורים. אופיר ביכורים

3 כלל הנתונים המתוארים בפקס זה מובאים מפרק הנתונים בפרק ב' של תחקיר מלחמת יום הכיפורים, מערך ה"נ"מ, ומעודכנים לפי הערות של אל"ם (מיל") זאב (פול) רונן, מעורכי הספר מערך ה"נ"מ במלחמת יום הכיפורים

4 כדברי הגנרל הגרמני פון מולטקה

5 מבוסס על שיחה שנערכה ביולי 2023 עם קובי מזור. ראו גם: סדרת הסרטים של יוסי ברגר: [HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/](https://www.youtube.com/watch?v=WY5JGQNDGQU&t=3s)

6 מבוסס על שיחה שנערכה ב-2008 עם תא"ל (מיל") איתן יריב

7 לפי אל"ם (מיל") זאב (פול) רונן, הפלגה שפרסה באתר קופלה בהמלצת המסו"ל, לנוכח הקושי להפעיל את המערכות בתנאי ערפילים ועננות. בתחילת הלחימה אף הייתה עלולה להיפגע מהארטילריה שהוטחה על ההר

8 שם

9 מבוסס על שיחה שנערכה עם תא"ל (מיל") איתן יריב (2008)

10 יונגרד (2002), עמ' 81

11 אשר (2023)

12 שטייגמן, י' (2023), מוכרחים להמשיך לנגן – חיל האוויר הישראלי במלחמת יום הכיפורים. משרד הביטחון

13 לקחים בתחום האמל"ח במערך ה"נ"מ קשים ליישום מכיוון שהתליך התעצמות ויחידוש משקים במערך ה"נ"מ הוא, רובו ככולו, תוצאתי. כמעט אף מערכת נשק מרכזית של מערך ה"נ"מ בכל שנותיו, מהקמת המדינה עד היום, לא פותחה בישראל, אלא התקבלה באמצעות סיוע או כספי סיוע של מדינות שונות (ארצות הברית, גרמניה, נשקי שלל). אפילו מערכות שפותחו בישראל, כמו מערכת החץ, מתבססות על תקציבים משותפים עם ארצות הברית

14 פרק תחקירים מקצועיים בחתרן מערכות נשק, כרך ב' של תחקיר מלחמת יום הכיפורים, מערך ה"נ"מ

15 מז"תיתו"ם-מחלקת הדרכה (2001), מדריך לתכנון ולביצוע תחקיר. משרד הביטחון

חידת אייפיוני המעוזים בבוקר 6 באוקטובר 1973 (עמ' 55)

1 ביום עיון לציון 40 שנה למלחמת יום הכיפורים שנערך ב-8 ביולי 2013 באוניברסיטת תל-אביב (להלן "יום העיון"), סקר והסביר אלוף דוד עברי את משמעות מטריית הטק"א המצרית, שיצרה מגבלות קשות על אפשרויות הסיוע של חיל האוויר לכוחות הקרקע בגזרת התעלה

2 משה גבעתי מתאר את הקרבות שניהלו כוחות המשנה של גדוד 9 (פלוגות ומחלקות) בליל 6 באוקטובר בגזרה הצפונית, כאשר ניסו להגיע לעמדות בהן היו

- צריכים להימצא מלכתחילה, על-פי פקודת "שוכך יונים". בקרבות הללו נשחק הגדוד ובבוקר 7 באוקטובר "ירד" למעשה מן המצבה
 משה גבעתי, בדרך המדבר והאש, צה"ל - הוצאת מערכות / משרד הביטחון -
 ההוצאה לאור, 1994, פרק 29 עמ' 406 - 428
- 3 לעומת זאת, הייתה להשאתם במקומם השפעה שלילית ביותר על לחימת צה"ל
- 4 כיבוש סיני אינו נספר כאן משום שתוך זמן קצר צה"ל נסוג חזרה לתחומי הקו הירוק, וחצי האי סיני חזר לשליטה מצרית עם כוח או"ם מצומצם כחיץ, שהתגלה במשבר 1967 כחסר יכולת למנוע את העימות
- 5 שינוי מסוים חל לאחר תום מלחמת ההתשה, כאשר הוקם קו עמדות במעברים שיועדו לכוחות שהיו אמורים להתפרס במעברים בשלבים ראשונים של פריסת "סלע"
- 6 אורי בר יוסף, הצופה שנדרם, הוצאת זמורה ביתן, 2001, עמ' 119 - 120
 יואל בו פורת, נעילה, הוצאת עידנים 1991, עמ' 55 - 57
- 7 באופן פרדוקסלי, החשיפה של התרגולות ובעיקר חברת הטנקים נתפסו והוצגו כגורם מרתיע, לכן לכאורה לא היה צורך להסוותן
- 8 ריאיון ב-28 במרס 2013 בקיבוץ אפיקים. אל"ם חופש לא זכר תאריך מדויק, ולא אותר פרוטוקול של הדיון
- 9 אורן אלחנן, תולדות מלחמת יום הכיפורים, אמ"צ - תוה"ד - המחלקה להיסטוריה, דצמבר 2004, עמ' 13.
- 10 אורן, עמ' 10 - 11, 13
 סקל עמנואל, הסדיר יבלום, ספריית מעריב, 2011, עמ' 83 - 84
 אורי בר יוסף, עמ' 192
- 11 אורן, עמ' 10 - 13
- 12 בהקשר זה מביא סקל את התייחסותו (המדהימה) של גונן (בוועדת אגרנט) לביצוע פריסת "שוכך יונים": "שוכך יונים איננה פקודה טובה [...] אבל זה מה שהכוחות הכירו ותרגלו"
 סקל, עמ' 129
- 13 פריק סעד אלדין אלשאד'לי, "הלהסיג את כוחות הצליחה המצריים מערבה?", מערכות, גיליון 276 - 277, נובמבר 1980
- 14 סקל התייחס לכך בספרו בפרק "הכשלים המוקדמים", עמ' 92
- 15 סקל, עמ' 39
- 16 סקל, עמ' 39
- 17 סקל, עמ' 163
- 18 שמעון גולן טוען בפרק הסיכום לגבי 6 באוקטובר שלא הוסקו המסקנות הנכונות בקשר לאפשרות של ויתור על שטח, עמ' 298
 גולן שמעון "מלחמה ביום הכיפורים", הוצאת מודן, הוצאת מערכות, צה"ל - המחלקה להיסטוריה, 2013
- 19 דו"ח ועדת אגרנט
- 20 אורי בר יוסף מפרט את התפשטות הגישות "הסיפוחיסטיות"
 אורי בר יוסף, פרק ט"ז, עמ' 225 - 231
- 21 דיין במפגש עם נכי צה"ל במסעדת "קסבה" בתל-אביב, כפי שפורסם במעריב ב-17 בפברואר 1971
- 22 ציטוט חופשי, מהזיכרון
- 23 יואל בן פורת, עמ' 67